

έλεος

έλεος, το, ουσ. [*<αρχ. ἔλεος*], το έλεος. **1.** ως επιφώνημα **έλεος!** λυπήσου με, μη με βασανίζεις άλλο: «έλεος μ' αυτή την γρίνια σου! || σταμάτα αυτά τα ψέματα, έλεος!». Συνήθως ακολουθεί το *πια*. **2. έ-λε-ό-ος! έ-λε-ό-ος!** ρυθμικά και ομαδικά επαναλαμβανόμενες ειρωνικές ιαχές φιλάθλων, ιδίως του μπάσκετ, όταν η ομάδα τους επικρατεί κατά κράτος της αντίπαλης ομάδας και προσποιούνται πως με τις ιαχές αυτές ικετεύουν οι αντίπαλοι παίχτες και οπαδοί τους παίχτες της ομάδας τους, να τους λυπηθούν ή, εντέλει, πως αυτοί οι ίδιοι ικετεύουν μεγαλόκαρδα τους παίχτες της ομάδας τους να λυπηθούν τους αντίπαλους παίχτες και οπαδούς και να ελαττώσουν το ρυθμό του παιχνιδιού τους, την άριστη απόδοσή τους. **3.** στον πλ. **τα ελέη**, μεγάλη αφθονία υλικών αγαθών, που προέρχονται κυρίως από θεϊκή παρέμβαση: «έχει όλα τα ελέη και παραπονιέται ο αθεόφοβος, θα πέσει, δηλαδή, φωτιά να τον κάψει με την αχαριστία που τον δέρνει». **4.** σε θέση επιρρ., καθόλου, παντελής έλλειψη υλικών αγαθών (συνήθως συνδέεται με την ελεημοσύνη των άλλων): «δε έχει έλεος φαγητό και βγήκε στη γειτονιά να τον λυπηθούν». (Ακολουθούν 18 φρ.).

- *αδερφή του ελέους*, βλ. λ. [αδερφή](#).

- *αμάν, έλεος!* σπαρακτική παράκληση σε κάποιον να πάψει, επιτέλους, να κάνει κάτι που μας ενοχλεί, που μας εκνευρίζει υπερβολικά, ή να μας αποδεσμεύσει από μια υποχρέωσή μας προς αυτόν: «αμάν, έλεος, σταμάτα, επιτέλους, αυτή την γκρινια, γιατί δεν αντέχω άλλο! || αμάν, έλεος, άσε με να φύγω και με περιμένουν στο σπίτι!»·

- *βρίσκομαι στο έλεός του*, βλ. φρ. *είμαι στο έλεός του*·

- *βρίσκομαι στο έλεος του Θεού*, βλ. φρ. *είμαι στο έλεος του Θεού*·

- *δε δείχνει έλεος*, βλ. φρ. *δεν έχει έλεος*·

- *δεν έχει έλεος*, είναι πολύ σκληρός, είναι αμείλικτος, ανελήθτος: «πρόσεχε μην πέσεις στα χέρια του τάδε, γιατί δεν έχει έλεος»·

- *είμαι στο έλεός του*, είμαι στην απόλυτη, στην αυθαίρετη διάθεση κάποιου, εξαρτώμαι απόλυτα από αυτόν, έχει απόλυτη δικαιοδοσία επάνω μου: «αν θέλει, μπορεί να με καταστρέψει, γιατί είμαι στο έλεός του»·

- *είμαι στο έλεος του Θεού*, είμαι σε τραγική κατάσταση και αβοήθητος: «απ' τη μέρα που έπεσαν έξω οι δουλειές μου, είμαι στο έλεος του Θεού»· βλ. και φρ. *μένω στο έλεος του Θεού*·

- *έλεος χριστιανοί!* στερεότυπη έκφραση των ζητιάνων συνήθως, αυτών που κάθονται για ελεημοσύνη έξω από τις εκκλησίες·

- *ζητώ έλεος (από κάποιον)*, ζητώ να με λυπηθεί, να με ευσπλαχνισθεί, ζητώ ελεημοσύνη από κάποιον: «όσο κι αν του ζητούσε έλεος, ο άλλος τον χτυπούσε αλύπητα || έχασε όλη την περιουσία του στα χαρτιά και τώρα ζητάει έλεος απ' τον καθένα». (Λαϊκό τραγούδι: *Ελένη, έλεος ζητώ, Ελένη ελέησόν με! Και με τα τόσα βάσανα, Ελένη, λύτρωσόν με!*)·

- *κάνω έλεος*, (στη γλώσσα της αργκό) λυπούμαι, ευσπλαχνίζομαι, παύω να βασανίζω κάποιον: «αμάν, βρε γυναίκα, κάνε επιτέλους έλεος και πάψε να γκρινιάζεις!». (Λαϊκό τραγούδι: *έλα και κάνε έλεος, βρε Ντίνα μου, να ζήσεις, σε πίκρες και σε βάσανα να μη μ' απαρατήσεις*)·

- *μένω στο έλεος του Θεού*, είμαι τελείως απροστάτευτος, συνήθως χωρίς χρήματα, στέγη και δουλειά, ελπίζω μόνο σε ένα θαύμα ώστε να αλλάξει η κατάσταση ή να μην πάθω και άλλο κακό: «μετά την οικονομική καταστροφή του πατέρα, μείναμε στο έλεος του Θεού»·

- *πήγαινε στο έλεος του Θεού!* ο Θεός να σε βοηθήσει: «πήγαινε στο έλεος του Θεού, παιδάκι μου, γιατί εγώ δεν μπορώ να κάνω το παραμικρό για σένα!»·

- πλούσια, Θεέ μου, τα ελέη σου! ή πλούσια τα ελέη του Θεού! βλ. λ. [Θεός](#).

- πλούσια τα ελέη του! το άτομο για το οποίο γίνεται λόγος, έχει αφθονία υλικών αγαθών, έχει πλούτο. (Λαϊκό τραγούδι: **πλούσια ήταν τα ελέη τους, τα γλέντια κι η χαρά τους, εμένα μ' αγαπήσανε με όλη την καρδιά τους**)· βλ. και φρ. πλούσια, Θεέ μου, τα ελέη σου(!).

- τα ελέη του Θεού, αφθονία υλικών αγαθών, ο πλούτος: «στο σπίτι μας έχουμε τα ελέη του Θεού».

- τον αφήνω στο έλεος του Θεού, τον εγκαταλείπω αβοήθητο: «χτύπησε έναν πεζό με τ' αυτοκίνητό του και τον άφησε στο έλεος του Θεού».

- χωρίς έλεος, χωρίς λύπη, σκληρά, ανελέητα: «τον χτυπούσε χωρίς έλεος».

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας